

LAHKO JE BRATI

Nasveti za lahko branje v slovenščini

1

UVOD

Lahko je brati: Nasveti za lahko branje v slovenščini 1: Uvod

Avtorici: Tatjana Knapp, Zavod Risa; dr. Dragica Haramija, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta in Filozofska fakulteta

Sodelavci: Saša Fužir, Drago Brumen, doc. dr. Aksinja Kermauner, Domen Retelj, Mateja Turk, Rok Usenik, Sonja Bercko Eisenreich, Nevenka Kos in Maja Dretnik.

Urednici: Tatjana Knapp, dr. Dragica Haramija

Tehnični urednik: Drago Brumen

Ilustracija na ovitku in oblikovanje: Sašo Vrabič

Fotografa: Matej Golob in Lea Golob (Fotofabrik)

Jezikovni pregled: dr. Melita Zemljak Jontes

Recenzentke: dr. Aksinja Kermauner, dr. Melita Zemljak Jontes, mag. Nika Vizjak Puškar

Fokusna skupina in testni bralci: Vlado Aldrijan, Žan Bajser, Lojzi Doloržak, Boris Ferk, Dragica Fermevc, Franci Florjančič, Nataša Golob, Irena Jurič, Damjan Kačič, Hana Klančičar, Zlatko Klopčič, Janez Kržišnik, Branko Mavrič, Aleš Mrak, Martin Nelec, Simona Polajšer, Peter Prokofjev, Domen Rudl, Aleš Sedelšak, Katja Sešelj, Mojca Šmon, Simon Špegel, Darinka Zemljak

Izdajatelj: Podgorje pri Slovenj Gradcu: Zavod RISA, Center za splošno, funkcionalno in kulturno opismenjevanje; za Zavod Risa Tatjana Knapp

Tisk: SIJ ZIP center

Naklada: 600

Cena knjige: Brezplačni izvod

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

37.091.3:028(035)

028(035)

KNAPP, Tatjana

Lahko je brati. Nasveti za lahko branje v slovenščini. 1, Uvod [Elektronski vir] / [avtorici Tatjana Knapp, Dragica Haramija ; sodelavci Saša Fužir ... [et al.] ; ilustracija na ovitku Sašo Vrabič ; fotografa Matej Golob in Lea Golob] [Elektronski vir]. - Podgorje pri Slovenj Gradcu : Zavod Risa, 2019

Način dostopa (URL): <http://www.lahkojebrati.si/PRIROCNICA>

ISBN 978-961-93928-6-7

1. Gl. stv. nasl. 2. Haramija, Dragica

COBISS.SI-ID 96300033

LAHKO JE BRATI

Nasveti za lahko branje v slovenščini

1

UVOD

POZDRAVLJENI

Veliko ljudi potrebuje **lahko branje**.

V tej knjigi so nasveti,

kako naredimo lahko branje v slovenščini.

Taki knjigi rečemo

vodnik ali priročnik.

Knjigi smo dali naslov **Lahko je brati:**

Nasveti za lahko branje v slovenščini.

Knjiga je napisana v obliki lahkega branja.

Takšne knjige v Sloveniji zelo potrebujemo.

Knjigo so pomagali napisati ljudje,

ki lahko branje potrebujejo.

Tako vemo,

da je knjiga za bralce res koristna.

Knjiga je na voljo tudi v obliki **zvočne knjige**.

To pomeni,

da knjigo poslušamo.

Zvočna knjiga je na spletni strani

www.lahkojebrati.si.

Knjiga je tudi na USB-ključku.

Knjiga je v 2 zvezkih:

- zvezek 1: **Uvod**,
- zvezek 2: **Pravila**.

To je zvezek **1: Uvod** v lahko branje.

Na spletni strani in USB-ključku so tudi ilustracije.

Ilustracije so:

- risbe,
- slike,
- fotografije.

Mi bomo ilustracijam rekli kar **slike**.

Slike lahko uporabite, ko boste delali lahko branje.

Slike na spletni strani so zastoj.

Slik ni treba plačati.

SLIKE

Na spletni strani in USB-ključku je tudi **slovar**.

Slovar je zbirka besed.

V slovarju je veliko **lažjih besed**.

Lažje besede so

primerne za lahko branje.

LAŽJE BESEDE

KAJ JE V UVODU

POZDRAVLJENI	2
KAJ JE V UVODU	4
KAJ POMENIJO ZNAKI V KNJIGI	5
KAKO UPORABIMO USB-KLJUČEK	9
SPLETNA STRAN	11
JEZIK	12
ZAKAJ LAHKO BRANJE	18
KAJ MORAMO UPOŠTEVATI	20
POMOČ IN NASVETI	29
KAKO SI POMAGAMO PRI BRANJU	29
KAKO LJUDI NAVDUŠIMO ZA BRANJE	36
KJE POTREBUJEMO LAHKO BRANJE	38
LAHKO BRANJE JE PRAVICA	44
LAHKO BRANJE V SLOVENŠČINI	47
AMBASADORJI LAHKEGA BRANJA	51
VIRI	56

KAJ POMENIJO ZNAKI V KNJIGI

PRIMERI

V knjigi je veliko primerov.

Primeri so napisani v okvirjih.

Nekateri primeri so **dobri za lahko branje**.

Dobri primeri so označeni
z znakom za lahko branje.

To je **znak za lahko branje**:

Nekateri primeri so za lahko branje **slabi**.

Slabi primeri so označeni
s črnim žalostnim znakom:

ZANIMIVO

V knjigi so kratke povedi.

Kratke povedi lažje razumemo.

Poved je narejena iz 1 stavka ali več stavkov.

Stavek je narejen iz besed.

Stavek mora biti kratek.

Kadar ima stavek na koncu končno ločilo,
mu rečemo **poved**.

Končna ločila so:

- pika .
- klicaj !
- vprašaj ?

Se vam zdi težko,
kar smo napisali?

Nič hudega.

Teh stvari ni treba vedeti na pamet.

So pa zanimive.

**Zanimive stvari so v knjigi
označene z daljnogledom:**

Slika daljnogleda pomeni,
da je napisano namenjeno
zelo radovednim bralcem.

Nič hudega,

če te dele besedila izpustite.

NASVETI

Nasvet je to,
kar nekomu svetujemo.

Nasveti so v knjigi označeni z roko,
ki ima iztegnjen prst.

Temu prstu rečemo kazalec:

POMEMBNO

Nekateri deli knjige so posebej pomembni. Označeni so s svinčnikom.

KNJIGA ZA ŽENSKE IN MOŠKE

V knjigi uporabljamo moško slovnično obliko.

To pomeni, da pišemo tako, kot bi govorili z moškim.

Pri tem pa mislimo na oba spola, moškega in ženskega.

KNJIGA ZA VSE LJUDI

Ljudje smo med seboj različni.

Smo veliki in majhni.

Temni in svetli.

Dolgolasi in plešasti.

Eni hitro tečejo.

Drugi pečejo dobre torte.

Ljudje nismo enaki,

a smo vsi enako vredni.

Vsi ljudje imamo enake pravice.

Nekateri ljudje potrebujejo več časa, da razumejo stvari.

Tako kot nekateri ljudje
potrebujejo več časa,
da se naučijo plesati ali plavati.

Vsi ljudje potrebujemo **informacije**.

Do informacij imamo pravico.

Nekateri ljudje potrebujejo
lažje informacije.

Tako kot nekateri ljudje potrebujejo
drugačno učenje plesa ali plavanja.

Različni smo.

Zaradi tega je svet zanimiv.

POZOR, ŠE ENA KNJIGA

Poleg te knjige smo napisali še eno knjigo,
težjo knjigo.

Naslov težje knjige je

Lahko je brati: Lahko branje za strokovnjake.

Težja knjiga je namenjena strokovnjakom.

Težjo knjigo naj berejo vsi ljudje,
ki želijo svoje znanje o lahkem branju
še povečati.

Komplet orodij tako sestavljajo:

- knjiga v 2 zvezkih (**Uvod in Pravila**),
- težji priročnik,
- USB-ključek,
- spletna stran **www.lahkojebrati.si**.

KAKO UPORABIMO USB-KLJUČEK

Zraven knjige ste dobili obesek.
Obesek je okrogel in visi na traku.
Na obesku je znak za lahko branje.

Ta obesek je **USB-ključek**.
Na USB-ključek shranimo informacije.

USB-ključek odpremo tako,
da del z znakom **zasučemo desno**.
Pokaže se nam jeziček.

Jeziček potisnemo v USB-režo računalnika.

Na zaslonu računalnika
se pokažejo 3 okna.

PRIROČNIKA

LAŽJE BESEDE

SLIKE

Za prvim oknom sta
priročnika za lahko branje.
Tam sta zvezek 1 in 2.
Tam je tudi zvočna knjiga.

Za drugim oknom so **lažje besede**.
Izbrali smo pogoste
slovenske besede.
Dodali smo jim lažje besede,
ki pomenijo isto stvar.

Za tretjim oknom so **slike**.
Slike lahko uporabite,
ko boste delali lahko branje.

NASVET

Na USB-ključku je še veliko praznega prostora.
Shranite svoje dokumente.
Shranite knjige in informacije.
Nekaj knjig za lahko branje je
na spletni strani **www.risa.si**.

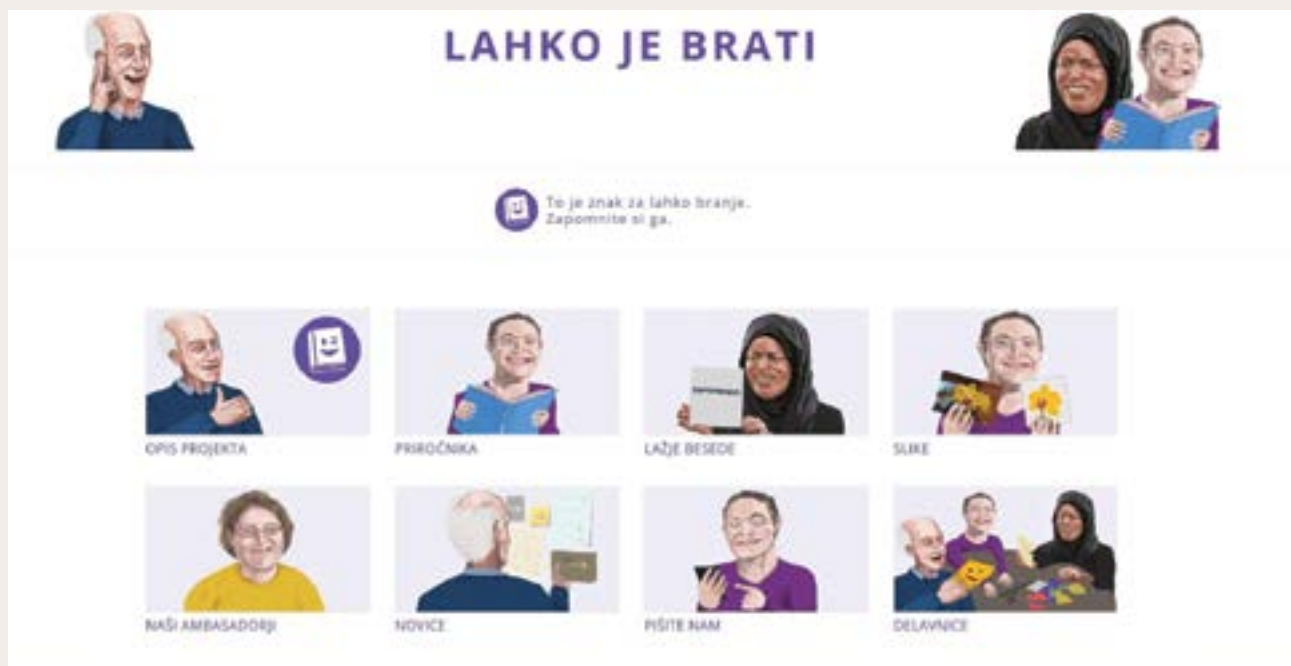
SPLETNA STRAN

Naslov spletne strani projekta je

www.lahkojebrati.si.

Stran je lahka za uporabo.

Stran izgleda tako:

Na spletni strani je veliko stvari:

- opis projekta,
- oba priročnika,
- lažje besede,
- slike,
- informacije o ambasadurjih,
- novice,
- delavnice,
- naslov elektronske pošte Zavoda Risa.

Z miško kliknite na okno,

ki vas zanima.

POMEMBNO

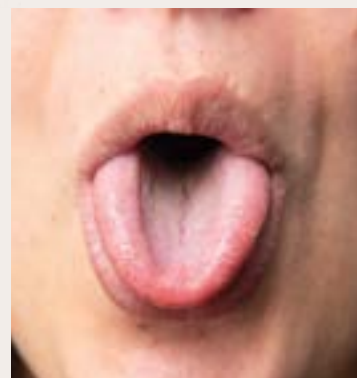
Na spletno stran bomo dajali nove stvari.
Dodajali bomo lahko branje.
Zato je pomembno,
da stran redno spremljate.

JEZIK

ZANIMIVO

Jezik je doma v naših ustih.
Ampak jezik rečemo tudi slovenščini,
nemščini ali na primer angleščini.
Jezik uporabljamo zato,
da se pogovarjamo.
Tudi razmišljamo v jeziku.

Na svetu je zelo veliko jezikov.

Te jezike govori milijarde ljudi.
Toliko kot je vseh ljudi na svetu.
Ljudje živimo v različnih državah.
Govorimo različne jezike.

Eni ljudje govorijo več jezikov.
Človeku, ki govori in razume več jezikov,
rečemo **poliglot**.

Vsaj polovica ljudi na svetu govori 2 jezika ali več jezikov.

Pa vi?

Ali poleg slovenščine govorite še kateri jezik?

Nekateri jeziki so težji za učenje.

Težki jeziki so na primer finščina, madžarščina in ruščina.

Za Slovence so verjetno najtežji jeziki arabščina, japonščina in kitajščina.

Najlepši jeziki pa naj bi bili na primer španščina, italijanščina in francoščina.

Upamo, da se vam med branjem teh besed ni zavozlal jezik v ustih!

Veste, kako se imenujejo države, v katerih govorijo te jezike?

Jeziki so med seboj v sorodu, tako kot smo si v sorodu člani družine.

Večina evropskih jezikov pripada veliki indoevropski jezikovni družini.

Jezike delimo v 3 velike skupine:

- germanski jeziki,
- romanski jeziki,
- slovanski jeziki.

SLOVENŠČINA

Slovenščina sodi

v skupino slovanskih jezikov.

V to skupino sodijo tudi na primer ruščina, poljščina, češčina, hrvaščina in srbščina.

Veste, kako se imenujejo države, v katerih govorijo te jezike?

Slovenščina je zelo star jezik.

Najstarejši zapisi v slovenščini so Brižinski spomeniki.

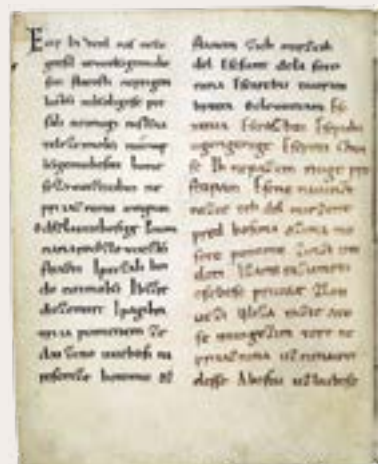
To so rokopisi.

To pomeni,

da je besedilo napisano z roko in ne na računalnik.

Brižinski spomeniki

so stari več kot tisoč let.

Primož Trubar je izdal prvo slovensko knjigo.

Imenuje se Katekizem.

Svoje knjige je Trubar tiskal v Nemčiji.

Knjige je tihotapil domov iz Nemčije v sodih.

Takrat so ljudje knjige še zlagali v sode.

Lažje so kotalili sode,

kot da bi prenašali zaboje.

Slovenci smo zelo hitro dobili
prevod Svetega pisma.
Med prvimi smo dobili tudi slovnico.
Naša pisava se imenuje gajica.

Vsak jezik zase je poseben.
Slovenščina ima na primer dvojino.
Slovenščina ima veliko besed.
Največ besed v slovenščini
se začne s črko P.
Najpogostejša črka
v slovenskih besedah je črka E.
Danes je slovenščina
eden od uradnih jezikov Evropske unije.

Slovensko govorijo tudi Slovenci,
ki ne živijo v Sloveniji.
Živijo na primer v Italiji, Avstriji,
na Madžarskem, v Kanadi ali Avstraliji.

Slovenščina je danes v najboljši formi.
To pomeni,
da se nam ni treba bati za njeno prihodnost.
Ostala bo.

Ima pa slovenščina veliko **tujk**.
To so besede,
ki smo jih vzeli iz drugih jezikov.

Tujki sta na primer:

- sori (oprosti),
- hepi (srečen).

Poskušajmo uporabljati slovenske besede.

PRAVILA SLOVENŠČINE

Primož Trubar je pri pisanju prve knjige v slovenščini potreboval pravila za pisanje.

Pravila si je moral izmisliti.

Pravilom rečemo tudi **standardi**.

Trubarjeva pravila so drugi ljudje kasneje dopolnili.

Dopolnili so jih strokovnjaki za jezik.

Strokovnjakom za jezik rečemo **jezikoslovci**.

Jezikoslovci so pravila dopolnili tako, da veljajo za Slovence iz vseh delov Slovenije.

Eni Slovenci doma govorijo po gorenjsko.

Drugi govorijo po štajersko.

Tretji govorijo po koroško.

To so primeri slovenskih narečij.

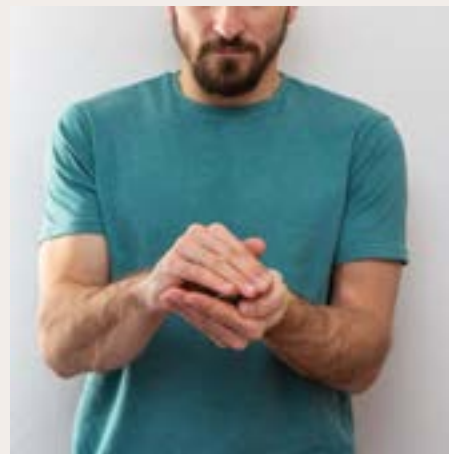
Slovenščina ima največ narečij na svetu

glede na število prebivalcev.

Vsi Slovenci se morajo pravil slovenščine naučiti v šoli.

Brez pravil bi znali govoriti
le svoje domače narečje.
Potem bi se ljudje iz različnih delov Slovenije
težko pogovarjali med seboj.
Zaradi pravil skoraj vsi Slovenci
brez težav gledajo
isto televizijsko oddajo
in berejo isti časopis.

Prav vsi Slovenci pa ne morejo gledati
iste televizijske oddaje
in brati istega časopisa.
Nekateri Slovenci ne slišijo.
Ti so ustvarili svoj jezik s svojimi pravili.
To je jezik s kretnjami.
Rečemo mu **slovenski znakovni jezik**.

Nekateri Slovenci vidijo in slišijo,
a težko razumejo
časopis ali televizijsko oddajo v slovenščini.
Preveč je težkih besed.
Povedi so predolge.
Črke so premajhne in preveč skupaj.
Nekateri ljudje potrebujejo lažjo slovenščino.
Lažja slovenščina ima še dodatna pravila.

ZAKAJ LAHKO BRANJE

KAJ JE LAHKO BRANJE

Ljudi večkrat zanima,
kaj je lahko branje.

Lahko branje so **informacije**,
ki jih lahko **najdemo**,
lahko **beremo** in
lahko **razumemo**.

Lahko branje rečemo
tistim **knjigam in časopisom**,
ki jih lažje beremo in razumemo.
Lahko branje včasih tudi posnamemo
kot **zvok** ali **film**.
Novice in kultura so namenjene vsem ljudem.
Predstavljene morajo biti tako,
da jih razumemo vsi.
Razumeti jih morajo tudi ljudje,
ki težje berejo.
To je v resnici vse,
kar morate vedeti o lahkem branju.
Lahko branje v slovenščini je lažja slovenščina.
Mogoče samo še to,
da lahko branje potrebuje veliko ljudi.

ZANIMIVO

Lahko branje smo opisali
tudi na dolg in zapleten način.

Takemu opisu rečemo **definicija**.

Definicija lahkega branja je v težji knjigi.

Da boste razumeli,

kaj je tam napisano,

boste morda potrebovali pomoč.

KDO POTREBUJE LAHKO BRANJE

Lahko branje je dobro za vse ljudi.

Vsi imamo kdaj težave s tem,

da kaj težko razumemo.

Eni ljudje imajo težave pogosto.

Težje se učijo in si težko zapomnijo stvari.

Eni ljudje slabše slišijo ali so gluhi.

Eni ljudje so doživeli možgansko kap

ali poškodbo glave.

Starejši ljudje včasih prav tako

potrebujejo lahko branje.

Vsi ti ljudje imajo pravico do informacij in

potrebujejo lahko branje.

Lahko branje v slovenščini

je dobro tudi za ljudi,

ki ne znajo dobro slovenščine.

Taka skupina so na primer priseljenci.

Priseljenci so ljudje,
ki so zapustili svojo državo
in so se preselili v Slovenijo.

ZAKAJ POTREBUJEMO LAHKO BRANJE

Ljudje potrebujemo informacije,
da smo bolj samozavestni.

To pomeni,
da smo bolj prepričani v to,
kar delamo.

Bolje se znajdemo in
se sami odločamo.

Vsi ljudje na svetu imamo pravico
do informacij in odločitev.

To piše tudi v zakonih.

KAJ MORAMO UPOŠTEVATI

IMETI MORAMO ČAS

Ko delamo lahko branje,
potrebujemo **čas**.

Ne sme se nam muditi.

Slabo je,

če smo prehitro zadovoljni.

Pomembno je,

da bralci informacije res razumejo.

KAKO IZBEREMO TEMO

Preprosto.

Bralce vedno vprašamo,
kaj jih zanima.

Bralce vprašamo,
kaj potrebujejo.

Preverimo tudi,
katere informacije potrebujemo vsi ljudje,
da bomo dobro živali.

Za lahko branje
so primerne čisto vse teme.
Ljudem poskusimo razložiti vse,
kar jih zanima.

Odrasle zanimajo na primer:

- ljubezen,
- spolnost,
- denar,
- politika,
- družba,
- zdravje.

Odrasle navadno zanimajo
drugačne teme kot otroke.

DELO Z BRALCI

Ko delamo lahko branje,
moramo sodelovati z bralci,
ki lahko branje potrebujejo.

Oni sami povedo,
kaj bi radi.

V skupini:

- se veliko pogovarjamo,
- se učimo drug od drugega,
- pišemo,
- beremo,
- rišemo,
- stvari poskusimo razložiti na različne načine,
- ugotovimo,
kakšne težave imajo bralci pri branju.

KAKO DELAMO V SKUPINI

Sestavimo skupino bralcev.

V njej naj bo od 3 do 8 ljudi.

Za 3 do 5 ljudi je dovolj 1 moderator.

Če je skupina večja, je dobro,
da sta v njej 2 moderatorja.

Moderator je človek,
ki usmerja delo bralcev.

Moderator popravi besedilo,
kadar je to potrebno.

Sodelovanje v skupini mora biti **prostovoljno**.

To pomeni,

da v skupino nikogar ne silimo.

Bralci v skupini imajo različna znanja.

Ni nujno,

da znajo brati.

Mogoče so samo poslušalci.

Zelo pomembno je,

da končno informacijo razumejo vsi člani skupine.

Vsak član skupine je zelo pomemben.

V skupini poslušamo drug drugega.

Postavljamo vprašanja.

Iščemo odgovore.

PRIMER

V varstveno-delovnem centru želimo napisati pravilnik o nagradah v obliki lahkega branja.

Sestavimo skupino uporabnikov.

V skupino povabimo različne ljudi.

Jošt je končal osnovno šolo s prilagojenim programom.

Jošt rad bere.

Alenka ne bere.

Alenka rada riše.

Katka ne bere,

a ve veliko stvari.

Igor bere in ga zelo zanima,

kaj se dogaja v centru.

Skupaj pregledamo pravilnik o nagradah,

ki smo ga natisnili z večjimi črkami.

Katere stvari razumemo in česa ne razumemo?

Kako bi stvari napisali lažje?

Jošt bere dele besedila.

Igor in Katka povesta svoje mnenje.

Alenka pomaga pri izbiranju slik,

ki jih bomo dodali k besedilu.

Če bomo lahko branje naredili na tak način,
bodo pravilnik razumeli tudi uporabniki,
ki ne berejo.

Pravilnik,

ki smo ga prilagodili v lažje besede in v slike,
preverimo še z drugimi uporabniki.

Postavljamo vprašanja o vsebini.

Vprašanja ne smejo biti taka,

da na njih odgovorimo

z DA ali NE.

Vprašamo na primer:

**Kako rečemo denarju,
ki ga dobimo za delo v delavnici?**

To je dobro vprašanje.

Nikoli ne vprašamo samo na primer:

Ali ste razumeli?

To je slabo vprašanje.

Pomembno je,

da bralci informacije res razumejo.

POMEMBNO

Naši bralci pogosto niso navajeni brati.

Eni se niso navajeni pogovarjati.

Branje in pogovor sta 2 stvari,

ki z vajo postaneta lažji.

Branje in pogovor moramo razvijati.

OBLIKE INFORMACIJ

Informacija je podatek.

Informacija je sporočilo.

Informacije dobimo na različne načine.

Informacije so včasih napisane kot **besede**.

Besede so napisane:

- v knjigi,
- v časopisu ali reviji,
- na plakatu,
- v zloženki,
- na urniku,
- na položnici.

Informacije so tudi **slike**:

- fotografije,
- risbe,
- video posnetki.

Informacije večkrat **slišimo**

po radiu ali zvočniku.

Vidimo in slišimo jih na televiziji.

Informacije iščemo po **spletu**.

V projektu LAHKO JE BRATI smo delali

z besedami in s slikami.

O zvokih in posnetkih govorijo drugi projekti.

Povezave bomo dali na stran **www.lahkojebrati.si**.

AVTORSKE PRAVICE

Ene informacije naredimo sami.

Včasih pa informacijo samo priredimo.

To pomeni,

da informacijo, ki je težja za branje,
naredimo lažjo.

Če želimo prirediti knjigo za lahko branje,
moramo pogledati,
kako je z avtorskimi pravicami.

Avtorske pravice so posebne pravice človeka,
ki na primer:

- napiše besedilo,
- nariše risbo,
- posname fotografijo.

Tem stvarjem rečemo avtorsko delo.

Avtorske pravice ima tudi tisti,
ki avtorsko delo objavi.

Avtorja in založbo moramo vprašati,
če dovolita,
da besedilo priredimo v lahko branje.

Avtorske pravice veljajo tudi za:

- slike,
- filme,
- radijske oddaje,
- stvari na spletu.

Tudi za uporabo teh del
je treba vprašati za dovoljenje.

Za ena avtorska dela
ne potrebujemo dovoljenja.

Dovoljenja ne potrebujemo na primer za:

- ljudske zgodbe,
- stare knjige.

POMOČ IN NASVETI

KAKO SI POMAGAMO PRI BRANJU

BRALNO RAVNILO

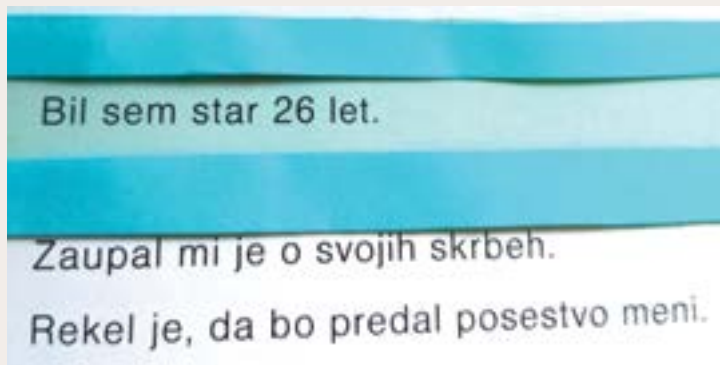
Bralno ravnilo nas vodi po vrsticah.

Ravnilo je trak iz plastične folije.

Okoli folije je okvir.

Ravnilo nam pomaga pri branju.

Prozorni del ravnila položimo na vrstico:

Ravnilo nam pomaga tako:

- lažje sledimo besedam,
- mislimo samo na eno vrstico,
- pri branju smo bolj pozorni,
- ozadje se ne blešči.

Bralno ravnilo kupimo ali
naredimo sami.

Potrebujemo nekaj stvari.

Za bralno ravnilo potrebujemo:

– **barvno folijo:**

To je folija, skozi katero vidimo.

Folijo kupimo v papirnici.

Odločimo se za barvo ravnila.

Izberemo takšno barvo,

ki nam najbolj ustreza.

To pomeni,

da črke skozi folijo dobro vidimo.

Barvo izberemo tako,

da na besedilo položimo

folije različnih barv.

– **karton:**

Lahko uporabimo karton,

iz katerega so narejene mape.

– **škarje,**

– **lepilo.**

Kako naredimo bralno ravnilo

1.

Folijo narežemo na trakove.

1 trak folije naj bo širok okoli 3 centimetre.

3 centimetre je toliko:

2.

Karton narežemo na trakove.

1 trak kartona naj bo širok 1 centimeter.

1 centimeter je toliko:

3.

2 traka kartona

nalepimo na folijo.

Takole:

NASVET

Ravnilo lahko uporabimo tudi kot kazalo.

V knjigi si označimo,
kje smo nehali brati.

POVEČEVALNO STEKLO

Če težko vidimo manjšo pisavo,
si lahko pri branju pomagamo z lupo.

Lupa je povečevalno steklo.

Lupe so različno velike.

So tudi različno oblikovane.

Poznamo tudi elektronske lupe.

Elektronska lupa ima zaslon.

Na zaslonu vidimo večje črke.

BRALNO STOJALO

Pri branju je pomembna drža telesa.

Če se držimo krivo,

nas začne boleti vrat ali glava.

Nekateri ljudje knjigo težko držijo

ali knjige sploh ne morejo držati.

Pri branju si lahko pomagamo

z bralnim stojalom.

Stojalu rečemo tudi bralna mizica.

Knjigo damo na stojalo.
Stojalo damo na mizo,
kavč ali posteljo.

Bralno stojalo lahko kupimo.
Če imamo spretne roke,
lahko stojalo naredimo sami.
Na sliki je doma narejeno stojalo
iz škatle za pico!

E-BRALNIK

E-bralnik je podoben računalniški tablici.
Če uporabljamo e-bralnik,
nas manj bolijo oči in glava.
Zaslon je podoben navadnemu papirju.
Z e-bralnika lahko beremo tudi
na močni svetlobi.
E-bralniki so namenjeni samo branju.

Za gledanje filmov in iskanje po spletu
so boljše računalniške tablice.

Na e-bralniku beremo knjige,
revije in časopise.

Ta čas, ko pišemo priročnik,
e-bralniki na zaslonu še nimajo barv.

Vse je črno in belo.

Črne in bele so tudi slike.

Izberemo tak bralnik,
ki ima večji zaslon.

Dobro je,

da so na bralniku pravi gumbi.

Gumbe si lahko označimo z barvami in
znaki.

Tako si bomo lažje zapomnili,
kako uporabimo e-bralnik.

RAČUNALNIŠKA TABLICA

Računalniška tablica je uporabna
za iskanje po spletu in za gledanje filmov.

Tablice so navadno večje
in dražje od e-bralnikov.

Imajo barvni zaslon.

Če tablico uporabljamo dolgo,
nas lahko bolijo oči in glava.

E-BRALEC

E-bralec je poseben program.

Narejen je bil za ljudi, ki ne vidijo.

Včasih besedila ne moremo brati,
poslušamo pa ga lahko.

V program e-bralec vtipkamo besedilo.

Besedilo potem poslušamo.

Lahko ga tudi shranimo in ga na primer
poslušamo na telefonu.

E-bralec je edini tak program za slovenščino.

To velja za čas,

ko pišemo ta priročnik.

Če bi želeli več vedeti o e-bralcu,
pošljite elektronsko pošto na naslov
info@ebralec.si.

POMEMBNO

E-bralnik in e-bralec nista ista stvar.

GOVOREČI KALKULATOR

Govoreči kalkulator sicer ni pomoč pri branju,
nam pa zelo pomaga.

Govoreči kalkulator na glas govori
številke in rezultate.

Govoreči kalkulator izgleda
kot navadni kalkulator.

PODPORNA OSEBA

Pri branju nam lahko pomaga
podporna oseba.

Podporna oseba razloži težke besede.

Podporna oseba poskrbi,
da ima človek dovolj informacij.

Več o podporni osebi piše na straneh 46 in 47.

KAKO LJUDI NAVDUŠIMO ZA BRANJE

ZAKAJ BEREMO

Ljudem povemo,
zakaj je dobro brati.

Branje je zabavno.

Izvemo nove stvari.

Naučimo se novih stvari.

Več vemo.

MOŽNOST IZBIRE

Ljudi zanimajo različne stvari.

Odrasli bralci radi berejo o ljubezni.

Bralci imajo radi napete zgodbe.

Pustimo ljudem, da sami izberejo,

kaj bodo brali.

IZZIV

Če beremo prelahke knjige,
se hitro naveličamo.

Če beremo pretežke knjige,
se utrudimo.

Branje naj bo ravno pravi izziv.

BRANJE V SKUPINI

Berimo v skupini ali v paru.

Berimo na glas.

Pogovarjajmo se o zgodbi.

VZORNIKI

Bralcem lahkega branja predstavimo ljudi,
ki so imeli v življenju težave,
a so jih premagali.

Takšnim ljudem rečemo vzorniki.

Vzorniki so tudi naši ambasadorji.

Ambasadorji so tisti,
ki lahko branje približajo ljudem.

Eni naši ambasadorji so težko brali.

Ambasadorji lahkega branja so predstavljeni
na straneh 51, 52 in 53.

NAGRADA

Vsi imamo radi nagrade.

Nagrada za to, da smo prebrali knjigo,
so lahko na primer:

- nova knjiga,
- priznanje,
- pohvala,
- vstopnica za kino.

Dobra nagrada je tudi obisk muzeja.

KJE POTREBUJEMO LAHKO BRANJE

Odgovor na to vprašanje je preprost.

Lahko branje potrebujemo povsod.

Lahko branje potrebujemo **DOMA**.

Ko smo doma,

dobimo informacije v poštni nabiralnik.

V lahkem branju bi morala biti vsa

pošta in **elektronska pošta**, ki jo dobimo na dom:

- obvestila o priporočenem pismu,
- položnice za vodo, internet in druge položnice,
- vsa pisma, ki jih pošilja država:
na primer odločbe, vabila na volitve,
- pozivi,
- vabila,
- obvestila bank,
pri katerih imamo odprt račun,
- obvestila zavarovalnic,
pri katerih imamo sklenjeno zavarovanje.

Doma ves čas uporabljamo različne predmete.
Predmete lahko pravilno uporabljamo,
če razumemo navodila za uporabo.

Navodila v lahkem branju

bi morale imeti vse stvari, na primer:

- zdravila,
- mobilni telefon,
- računalnik,
- pralni stroj,
- sesalnik.

Pri hrani nas zanimajo **sestavine**.

Napisi na izdelkih
bi morali biti lahki za branje.
Dobro je vedeti,
kaj neka stvar vsebuje.

Doma uporabljamo tudi stvari,
ki si jih izposodimo.
Največkrat si izposodimo knjige.
Vsaka **knjižnica** bi morala imeti
lahko branje.

V knjigah dobimo zelo veliko informacij.
Še več informacij včasih dobimo
na **televiziji**, **radiu** in **spletu**.
Tudi tam potrebujemo lahko branje.

Dostopne bi morale biti **novice**
o pomembnih dogodkih doma in po svetu.

Lahko branje potrebujemo tudi takrat,
ko gremo **od doma**.

Če gremo z avtom,
je pomembno,
da so **na cesti** jasne oznake.

Včasih gremo na pot
z avtobusom ali vlakom.

Avtobusne in železniške postaje
bi morale imeti v lahkem branju
vozne rede in oznake.

Vozne rede in oznake v lahkem branju
bi morala imeti tudi letališča in
ladijska pristanišča.

Pri tem je v pomoč moderna tehnologija,
na primer:

- zasloni,
- zvočniki,
- lučke.

Na primer,
na avtobusu bi morali po zvočniku povedati,
katera je naslednja postaja.

Tudi dobri računalniški programi
na pametnih telefonih in avtomatih
so v veliko pomoč.

Takim računalniškim programom rečemo **aplikacije**.

V lahkem branju bi moral biti tudi **cenik** za karte.

To je zelo pomembno na manjših postajah,
kjer ni zaposlenih ljudi.

Na takih postajah ne moremo prositi za pomoč.

Po hišah ali **ustanovah** hodimo peš
ali se peljemo z vozičkom.

Poti v ustanovah bi morale biti jasno označene.

PRIMERI

Na občini bi morale biti jasno označene **poti** do pisarn.

V bolnišnici bi morale biti označene poti do ambulant.

V gledališču bi morale biti jasno označene
poti do dvoran.

V hotelu bi morale biti
jasno označene poti do sob.

Jasno bi seveda morali biti označeni
vhodi in poti za osebe na vozičkih.

Povsod bi morale biti jasno označene poti
do dvigal in stranišč.

Vsi **računi** bi morali biti v lahkem branju.
Tudi **ceniki** bi morali biti lahki za branje.

Dokumente ali obrazce v lahkem branju
bi morale imeti vse **ustanove**,
na primer:

- pošta,
- center za socialno delo,
- upravna enota,
- zavarovalnica.

Pri **zdravniku** bi morali v lahkem branju dobiti:

- izvid,
- recept za zdravila,
- napotnico za zdravnika specialista,
- navodila za cepljenje.

Na **banki** bi morali v lahkem branju dobiti:

- pogodbe,
- navodila za bančni avtomat,
- navodila za kartico.

Od doma gremo tudi za **zabavo**.

Restavracije bi morale imeti
v lahkem branju **jedilnike**.

Filmi v **kinu** bi morali imeti večje podnapise.

Za lahko branje so dobri tudi
sinhronizirani filmi.

V **sinhroniziranih** filmih govor v tujem jeziku zamenjamo z govorom v slovenskem jeziku.

Turistični centri bi morali imeti gradiva v lahkem branju, na primer **zemljevide**.

Opise v lahkem branju bi morale imeti tudi turistične znamenitosti, na primer:

- gradovi,
- muzeji,
- galerije.

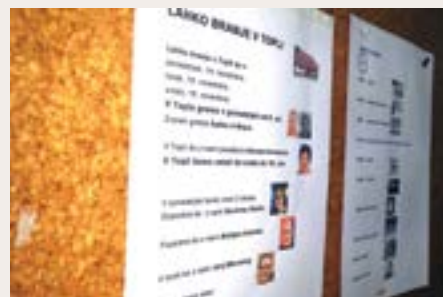

Za uporabnike lahkega branja je zelo pomembno, da je lahko na branje na voljo v:

- šoli,
- službi,
- ustanovi za bivanje.

Na vseh teh krajih bi morali v lahkem branju imeti:

- **urnik,**
- **jedilnik,**
- **hišni red,**
- **požarni red,**
- **navodila za varstvo pri delu,**
- **pravilnike,**
- vse druge **pomembne informacije.**

V šolah bi potrebovali v lahkem branju
učbenike in **delovne zvezke**.

V lahkem branju bi morali biti tudi:

- **ustava**,
- **zakoni**.

LAHKO BRANJE JE PRAVICA

PRAVICA DO UČENJA

Vsi ljudje imamo pravico do izobraževanja.

To pomeni,

da se imamo vsi pravico učiti.

Pravico imamo hoditi v šolo.

To piše v **konvencijah**.

Konvencije so knjige s predpisi in zakoni.

PRAVICA DO PISMENOSTI

Da se lahko učimo,
moramo biti pismeni.

Vsak državljan Evrope ima pravico
do pismenosti.

Pismenost pomeni,
da imamo informacije
in jih znamo uporabiti.

PRAVICE LJUDI S POSEBNIMI POTREBAMI

Konvencija o pravicah invalidov

je zelo pomemben dokument.

Napisana je tudi v obliki lahkega branja.

Najdemo jo na internetu.

Vsi ljudje imamo enake pravice.

Pravice drugih ljudi moramo upoštevati.

Pravice morajo upoštevati vse države.

Invalidi v Sloveniji še vedno rečemo ljudem, ki imajo različne ovire.

Na primer:

- eni so slepi,
- eni so gluhi,
- eni uporabljajo voziček,
- eni težje mislijo in se učijo.

Pravice teh ljudi moramo poznati in jih upoštevati.

PRAVICA DO INFORMACIJ

V Konvenciji o pravicah invalidov je zapisana pravica do informacij.

O dostopnosti govori člen 9.

V Konvenciji piše,

da imamo vsi ljudje pravico do informacij.

Ljudje, ki težko berejo

in težko razumejo prebrano,

imajo pravico do **lahkega branja**.

KAKO DO PRAVIC

Zahtevati svoje pravice je včasih težko.

Veliko ljudi sploh ne ve,
da imajo pravice.

Vedeti moramo,
da neko pravico sploh imamo.

Vedeti moramo,
kam in na koga se obrniti.

Temu, da zahtevamo pravico,
rečemo tudi,
da pravico **uveljavljamo**.

Človeku,
ki pozna in zahteva svoje pravice,
rečemo **samozagovornik**.

Vsak od nas pa kdaj potrebuje pomoč.
Samozagovorniku včasih pomaga
podporna oseba.

Podporna oseba je človek,
ki mu zaupamo.

Samozagovornik in podporna oseba
si morata zaupati in se dobro razumeti.

Podporna oseba skrbi,
da je samozagovornik čim bolj samostojen in neodvisen.
Podporna oseba mora samozagovornika dobro poznati.

Podporna oseba mora poznati samozagovornikove:

- želje,
- izkušnje,
- ovire.

Tako lahko samozagovorniku najbolje pomaga.

Samozagovornik si sam izbere podporno osebo.

Podporna oseba spodbuja samozagovornika, da pove svoje mnenje.

Podporna oseba ne govori v svojem imenu.

Podporna oseba lahko le pojasni, kaj je hotel povedati samozagovornik.

Če je sestanek v tujem jeziku, podporna oseba samozagovorniku pomaga tako, da mu prevaja v slovenščino.

LAHKO BRANJE V SLOVENŠČINI

V tem poglavju so naštete knjige v slovenščini, ki so napisane v obliki lahkega branja.

Naštete so samo knjige, primerne tudi za odrasle bralce.

Daljši seznam knjig,

ki jih lažje beremo,

je na spletni strani **www.lahkojebrati.si**.

Cvetje in ogenj

Ljubezenski roman o Juliji in Petru.

Knjigo je napisala Aksinja Kermauner.

Pomagali so uporabniki CUDV Črna.

Risal je Gašper Rus.

Knjigo je leta 2016 izdal CUDV Črna na Koroškem.

Naše zgodbe

Zgodbe o posebnih ljudeh.

Zgodbe so napisali znani slovenski pisatelji.

V tej knjigi so zgodbe napisane kot lahko branje.

Knjiga je napisana tudi z VELIKIMI ČRKAMI.

Risal je Leander Fužir.

Knjigo je leta 2013 izdal CUDV Črna na Koroškem.

Pod svobodnim soncem

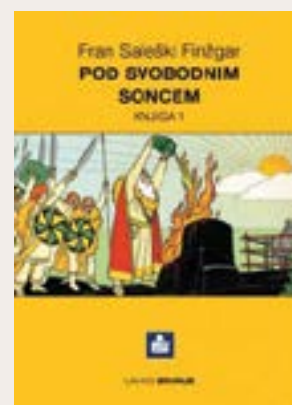
Zgodovinski roman.

Roman je napisal Fran Saleški Finžgar.

Kot lahko branje je roman prirejen v 2 knjigah.

Risal je Ciril Horjak.

Knjigi je leta 2015 izdal Zavod RISA.

Romeo in Julija

Slavna ljubezenska zgodba.

Zgodbo je napisal William Shakespeare.

(Izgovori se Viljem Šekspir.)

Zgodbo je za lahko branje priredila

Tatjana Knapp s sodelavci.

Risal je Ciril Horjak.

Knjigo je leta 2012 izdal Zavod RISA.

Šolanje in zaposlovanje otrok in odraslih, ki se težko učijo

Informacije in nasveti.

Knjigo sta napisali Darja Završek in

Katarina Gorenc.

Risala je Zvonka T. Simčič.

Knjigo je leta 2007 izdal YHD.

Visoška kronika

Zgodovinski roman.

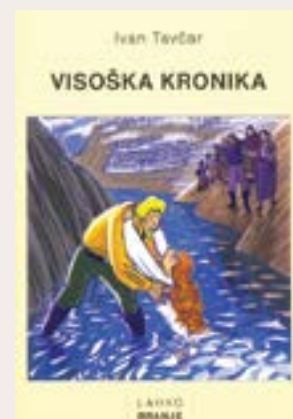
Knjigo je napisal Ivan Tavčar.

Knjigo je za lahko branje priredila Saša Fužir

s sodelavci.

Risal je Ciril Horjak.

Knjigo je leta 2012 izdal Zavod RISA.

**Konvencija o pravicah invalidov –
Mednarodni sporazum o pravicah invalidov
Lahko berljiv vodnik po konvenciji**

Tekst je oblikovala delovna skupina
pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve.
Vodnik je leta 2008 izdalo
Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Vodnik po pravicah invalidov

Lahko berljiva in razumljiva oblika vodnika.
Vodnik je leta 2015 izdalo
Ministrstvo za delo, družino,
socialne zadeve in enake možnosti.

Tu je doma ljubezen

Ljubezenska zgodba.
Knjigo je napisala Karolina Kolmanič.
Pomagali so uporabniki VDC Murska Sobota.
Risal je Aleš Prijol.
Knjigo je leta 2018 izdal VDC Murska Sobota.

Časopis 20 MINUT

Časopis 20 MINUT izdaja Zavod RISA.

Prva številka časopisa je izšla leta 2011.

Časopis je brezplačen.

Delajo ga prostovoljci.

Časopis je na spletni strani:

www.risa.si/casopis-20minut.

AMBASADORJI LAHKEGA BRANJA

Ambasador je predstavnik.

Ambasador ljudem nekaj predstavlja.

Ko ljudje vidijo ali slišijo ambasadorja,
se spomnijo na določeno stvar.

Ambasadorji lahkega branja so odlični ljudje.

Eni so imeli težave pri branju.

Borijo se za pravico do lahkega branja.

Naši ambasadorji lahkega branja sporočajo:

MANCA KOŠIR:

**Končno imamo tudi Slovenci svoje lahko branje
za odrasle, ki težkega ne zmorejo.**

NEVENKA KOS:

Vsak človek nekaj zmore.

Skupaj zmoremo vse.

SAŠA PAVČEK:

V veliko čast mi je,

da sem lahko ambasadorka lahkega branja.

Težave, ki sem jih imela v šoli zaradi disleksije,

so me namučile in naučile,

da je možno to posebnost premagati in

ohraniti veselje do branja ter pisanja.

Upam, da se bodo v bodoče tudi vsa javna sporočila

pisala v jasnem jeziku, ki bo razumljiv za vse ljudi.

Ta jezik naj bo lep, čist in preprost.

VLASTA NUSSDORFER:

Vsak od nas se je že kdaj srečal z uradnim pisanjem:

odločbo, sklepom ...

Prejeto je moral večkrat prebrati,

celo s povečevalnim steklom, da je zapisano razumel.

Če sploh je.

Zato: lahko branje ni le za osebe s posebnimi potrebami.

Na zelo razumljiv način bi morali

uradne odločitve prejemati vsi.

JERNEJ KUNTNER:

Ker smo vsa bitja na tem svetu sveta in

ker smo vsi ljudje med seboj enaki,

naj imamo torej vsi tudi enake možnosti.

Tudi pri branju.

Naj bodo vsa besedila dostopna VSEM!

JASNA MURGEL:

**Šele ko lahko beremo in
ko razumemo, kar beremo,
v resnici dobimo vstopnico za komunikacijo s svetom,
ki nas obdaja.**

**Zato je lahko branje nujen pogoj
za enakopravno vključevanje vseh oseb v družbo.**

**Zlasti tistih,
ki zaradi različnih osebnih okoliščin
ne zmorejo branja brez ustreznih prilagoditev.**

GOJMIR LEŠNJAK GOJC:

**Prizadevanja strokovnjakov lahko branje
približati uporabnikom, so nadvse dragoceni napori,
saj sta knjiga in branje v današnjem ponorelem svetu
morda tista odrešilna bilka,
da rešimo ta svet pred norostjo in dojamemo,
kam drvimo.**

**V knjigah vse piše,
tudi za tiste, ki potrebujejo pomoč pri branju,
a si ga neizmerno želijo.**

Več informacij o ambasadorjih je
na spletni strani **www.lahkojebrati.si**.

Če poznate koga,
ki bi bil dober ambasador lahkega branja, nam pišite.
Naš elektronski naslov je **info@risa.si**.

KDO SMO MI

Zavod Risa

Zavod Risa dela lahko branje.

Naslov spletne strani:

www.risa.si.

Zveza Sožitje

Zveza Sožitje skrbi za ljudi z motnjami
v duševnem razvoju in za njihove družine.

Naslov spletne strani:

www.zveza-sozitie.si.

Društvo Labra

Društvo Labra ve,
da imamo vsi ljudje
pravico do informacij.

Informacije morajo biti take,
da jih človek razume.

Koroška osrednja knjižnica

Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika
je največja knjižnica na Koroškem.

Imajo tudi lahko branje.

Naslov spletne strani:

www.rav.sik.si.

Integra Inštitut

Integra Inštitut pomaga ljudem,
ki se težko zaposlijo in težje delajo.

Naslov spletne strani:

www.eu-integra.eu.

Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru

Na Pedagoški fakulteti študira veliko ljudi.

Študentje se učijo tudi o lahkem branju.

Naslov spletne strani:

www.pef.um.si.

To so partnerji v projektu LAHKO JE BRATI.

Partnerji so organizacije,
ki delajo skupaj.

Več o partnerjih našega projekta
piše na spletni strani www.lahkojebrati.si.

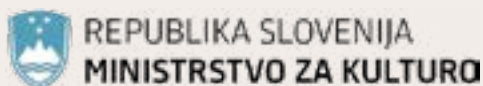
PIŠITE NAM

Naslov elektronske pošte: info@risa.si.

Priročniki so nastali kot del projekta LAHKO JE BRATI.

Denar smo dobili od Republike Slovenije in Evropske unije.

Vodilni partner projekta je Zavod Risa.

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

VIRI

Pri pisanju te knjige smo si pomagali s knjigami in s spletom:

Jezičnica

Knjigo je napisala Helene Uri.

V slovenščini je knjigo leta 2016 izdala Univerza v Ljubljani, znanstvena založba Filozofske fakultete.

Informacije za vse

Smernice so bile izdelane leta 2012.

Dobite jih spletni strani Zveze Sožitje:

www.zveza-sozitie.si

V angleščini se smernice imenujejo

Information for all.

Dobite jih na spletni strani:

www.easy-to-read.eu/european-standards

- www.edl.ecml.at/LanguageFun/LanguageFacts/tabid/1859/language/sl-SI/Default.aspx
- www.nova24tv.si/slovenija/ljudje/ponosni-na-svoj-slovenski-jezik-in-njegovih-400-tisoc-besed/
- www.novjezik.weebly.com/najte382ji-jeziki-na-svetu.html
- www.puzzle-project.eu/docs/EN/IO1/IO1_Puzzle.pdf
- www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/konvencija_invalidi_lahki_vodnik.pdf

Slika Primoža Trubarja: www.portraitindex.de/documents/obj/34022188

Slika Brižinskih spomenikov: www.wikipedia.org

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons

Priznanje avtorstva 2.5

Vsi priročniki **Lahko je brati** so brezplačni.

Najdete jih na spletni strani: www.lahkojebrati.si

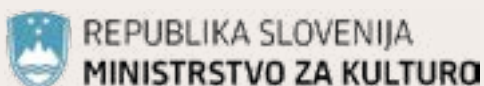
Moderatorji skupin: Drago Brumen, Saša Fužir, Tatjana Knapp, Nevenka Kos, Terezija Napečnik, Andreja Škorjanc Marinč, Rok Usenik

Igralci na fotografijah: Sebastjan Bajt, Vesna Jeseničnik, Irena Jurič, Mateja Korat, Aleš Sedelšak, Bojan Tovornik, Leopold Vajdl, Matej in Lea Golob

Za sodelovanje se zahvaljujemo CUDV Dolfke Boštjančič, Draga, in CUDV Črna na Koroškem.

Podgorje pri Slovenj Gradcu, februar 2019

Publikacija je sofinancirana s strani Republike Slovenije in Evropske unije iz Evropskega socialnega sklada v okviru projekta Lahko je brati: Razvoj temeljnih usmeritev, metod, didaktičnih gradiv in spremljajočih orodij za lahko branje v Sloveniji.

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

V Sloveniji ima celo četrtnina prebivalstva take ali drugačne težave pri razumevanju različnih besedil. Družba, ki samo sebe imenuje inkluzivna, mora omogočiti vsem svojim članom možnosti za enakovredno participacijo, čim višjo stopnjo neodvisnosti in uspešno socialno integracijo. Upoštevati mora osnovno demokratično postavko, da ima »vsakdo pravico dostopa do kulture, literature in informacij v razumljivi obliki«. (iz recenzije doc. dr. Aksinje Kermauner)

Lahko branje je tērmin, ki postaja v Sloveniji čedalje bolj prepoznaven in pridobiva veljavo strokovne ter širše javnosti. Pričujoči priročnik za lahko branje s povednim naslovom Lahko je brati v prvem zvezku, podnaslovljenem Uvod, na enem mestu podaja pomembne ključne informacije o lahkem branju, pri tem pa je izjemnega pomena, da so te informacije zapisane v obliki lahkega branja. Tako so dostopne ne samo tvorcem besedil za lahko branje, ki takšen priročnik nujno potrebujejo, s konkretnimi napotki in seznamami knjig v lahkem branju, ki jih v njem najdemo, ampak predvsem tudi uporabnikom lahkega branja samim. (iz recenzijeizr. prof. dr. Melite Zemljak Jontes)

Lahko branje je pravica vsakega posameznika. Priročnik na preprost in jasen način to pravico pojasni ter predstavi pomembne informacije, povezane z lahkim branjem v Sloveniji. Izjemno pomembno se mi zdi, da se s konceptom lahkega branja seznanijo čim več ljudi. Marsikdo se namreč niti ne zaveda, kje vse se srečujemo s pisnimi informacijami in kako pomembno je, da so te jasne in enoznačne. S tem, ko je priročnik izdan v obliki lahkega branja, ponuja informacije, hkrati pa podaja konkreten primer besedila v lahkem branju. (iz recenzije mag. Nike Vizjak Puškar)